

PASTORAČNÍ PERSPEKTIVY

David Novák

Nebezpečí a prevence pornografie

Média, přinášejí mnohé dobré informace a v mnohém zjednodušují život. Zároveň však přinášejí i mnohá nebezpečí a úskalí, z nichž jedním je fenomén pornografie. Slovo pornografie je odvozeno ze dvou řeckých slov, porneia (nemravnost, smilstvo) a grafé (písmo). Jedná se tedy o grafické, obrazové či písemné vystavování lidského těla jako podnětu sexuálních praktik. Z názvu neplyne, že pornografie bývá někdy spojována s násilím, stejně tak s pedofilií, a dalšími sexuálními úchytkami, ale i trestním konáním.

V pastorační praxi stále častěji narážíme na devastující následky pornografie. Jsme svědky toho, že v Evropě se zavádějí přísné normy čistoty vody, ovzduší, kvality potravin, avšak téměř nekontrolovaně dochází k rozšiřování a konzumaci pornografické špíny, jde doslova o „mediální tsunami“. Ničivý dopad pornografie vnímáme především ve dvou oblastech:

Dopady na manželství a rodinu

Pokud jeden z partnerů konzumuje pornografii, druhý to často vnímá jako nevěru, protože najednou je mezi ním a partnerem někdo třetí, byť „ten třetí“ je virtuální. I virtuální realita je realitou.

Pornografie nastavuje a podporuje nerealistické sexuální normy a zavádějící praktiky: sex je prý věc veřejná, jej lze prý oddělit od manželství, lásky a závazku, jedná se v podstatě prý o nezávaznou hru bez jakýchkoli následků. Toto ale v manželství a sexualitě obecně, tak jak ji chápeme z Božího slova, nemůže fungovat.

Pokud někdo z partnerů propadá pornografii, hrozí postupný rozpad intimního soužití partnerů, protože si dotyčný zvykne svoje sexuální potřeby naplňovat jinde. Zároveň hrozí nebezpečí, že to, co dotyčný vidí nebo čte, postupně začne považovat – často podvědomě, za normu. Tu ovšem jeho partner z pochopitelných důvodů není schopen naplnit. Toto všechno většinou víme, přesto mnoho lidí pornografii propadá. Proč? Čeho je to důsledek? Zde je několik možných návrhů.

Konzumace pornografie bývá důsledkem

- dlouhodobého přetížení, kdy se pornografie jeví jako rychlá úleva;
- nenaplnění v intimním soužití, kdy se pornografie jeví jako rychlá náhražka;
- stresu, úzkosti, strachu, kdy se pornografie jeví jako určitý únik;
- deformací v pohledu na vztahy, kdy se pornografie může stát, byť nesprávnou, normou;

- citové deprivace v dětství či mladém věku, která měla za důsledek strach před hlubokým vydáním se druhému. Pornografie nabízí sex bez tohoto vydání se a zápasu o vztah;
- pocitu samoty a opuštěnosti, což člověk může zakoušet i v manželství a rodině, pokud jedno či druhé nefunguje.

Dopady (nejen) na děti a mládež

Pornografie probouzí předčasný zájem o sexualitu, přičemž dítě získává deformovanou představu o sexu (zejména v oblasti navazování a udržování intimních vztahů mezi partnery).

U dívek zvyšuje sledování pornografie pravděpodobnost vzniku anorexie a dalších poruch příjmu potravy, a to ze dvou důvodů: Jednak se pornoherečky stávají určitou normou krásy, kterou některé dívky, které ještě nemají utvořený hodnotový rámec, přijímají za svou; jednak tím, že pornografie provazuje hodnotu člověka s jeho vzhledem a sexuální výkonností. Pokud dívka porovnává své tělo s vystavující se ženou, snadno propadne pocitu, že je ošklivá. Od toho je jen blízko k výše popsáným problémům.

U chlapců sledování pornografie může vést ke spojení sexuality s násilím na ženách.

Děti nejsou na informace z oblasti sexu a erotiky prostřednictvím pornografie psychicky zralé, nejsou na tyto informace připravené. Pokud je jedna z prvních, ne-li dokonce první informace o lidské sexualitě spojena s násilím, ztrátou intimity, s hrubostí a nemravností, může tato informace dítě hluboce poznamenat. Zde je třeba dodat, že mnohokrát je to právě pornografie, komunikovaná skrze dětský kolektiv, nikoli rodiče či vychovatelé, kdo dítě informuje, „co je to ten pravý sex“.

Pornografie proměňuje živé lidi, muže a ženy, v pouhé předměty, sexuální objekty. Pokud toto domyslíme, potom předmět nic nevyžaduje, nic necítí, dá se snadno ovládnout, nic ho nebolí, když mě omrzí, mohu ho zahodit, nad předmětem mohu panovat, mohu se ho zcela zmocnit a mohu ho vlastnit. Všechny tyto vlastnosti v sobě spojení pornografie a zpředmětnění nese. Navíc se zde skrývá odvěké pokušení „být jako Bůh“ ve smyslu někoho ovládnout.

Pornografie předkládá dětem názor, že sex bez odpovědnosti je přijatelný a žádoucí. Při pornografické produkci totiž pocitu viny, že někdo někomu ublížil, nemá místo.

Kontakt s pornografií u dětí má negativní vliv na rozvoj jejich vlastní identity. Pokud si dívka z pornografie odnáší poznatek, že je pouze věcí určenou k ukojení něčích potřeb, její identita se tím zraňuje. Pokud si chlapec odnáší poznatek, že je vládnoucí „mačo“, jehož každá klíčící sexuální touha má právo být jakýmkoli způsobem ukojena, jeho identita se narušuje.

Prevence

Nestačí však pouze upozorňovat na nebezpečí pornografie, je třeba hledat i východiska a řešení. Vnímáme několik možností prevence nebo pomoci.

Je třeba o tomto fenoménu v církvi hovořit. Není pravda, že se nás jako věřících netýká.

Je třeba se vší vážností přijmout, že se jedná o fenomén vážný, nebezpečný a lidský život devastující.

Závislost na pornografii je srovnatelná se závislostí na drogách či alkoholu. Závislý člověk potřebuje pomoc. Díky Boží pomoci však může dojít k osvobození.

Doporučujeme, aby staršovstva věděla o odbornících, kteří se touto oblastí zabývají. Zároveň zde platí, že odborná pomoc si v této oblasti nijak neprotiřečí s duchovní pomocí. Naopak mohou být dobrými spojenci.

O sexualitě, ale i pornografii je potřeba mluvit s dětmi od raného věku, pochopitelně úměrně jejich vývoji, a ukazovat jim i v této oblasti Boží normy.

Některým se osvědčil princip tzv. „vykazatelnosti“: čas od času si přátelé v rámci malé skupiny skládají účty z toho, jak v různých oblastech života, včetně sexuality, uspěli či neuspěli (srov. Jk 5,16).

Pornografie je často spojena se samotou. Proto vnímáme jako nutné, aby církev byla domovem, kde lidé nachází hluboké přátelství, které se projevuje také možností hovořit o věcech, s nimiž zápasíme; kde není strach z odsouzení, když v něčem selžou nebo něco nezvládnou; a kde nás spojuje společný cíl a touha, touha sloužit a oslavit Pána Boha. Doporučujeme přemýšlet nad svým životním stylem a případně ho změnit. Jedním z důvodů konzumování pornografie je totiž všudypřítomný stres a stálý, těkavý nepokoj. Pornografie se pak jeví jako snadný kompenzátor.

Písmo hovoří o proměně mysli (Ř 12,1). Je třeba jisté kázni v tom, co do mysli pustíme, a co nikoli, nač se díváme, a na co už ne.

I v oblasti pornografie platí, že žádný hřích není tak velký, abychom ho nemohli vyznat a přijmout Boží odpuštění (Žd 10,17-20). I zde můžeme zvěstovat odpuštění a možnost nového začátku pro každého, kdo v pokání přichází k Pánu Bohu.

PORNOGRAFIE Z POHLEDU KŘESŤANSKÉHO PSYCHOLOGA

Pavel Raus

Pornografie a závislost

Přestože problém překračování Bohem zamýšleného místa, které má sexualita v životě člověka, existoval vždy, dnešní doba nás staví před zcela nové výzvy. Problém pornografie v tištěné podobě, se kterým mohly zápasit předchozí generace, je dnes mnohem citlivější. Obzvláště internetová pornografie je nejen velmi snadno dosažitelná pro každého, kdo tráví větší množství času na internetu, ať už pracovně, nebo na sociálních sítích. Může se zdát, že pornografie nabízí rychle použitelný prostředek úlevy. Tato úleva však má své negativní důsledky a je spojena s velkými riziky, obzvláště u lidí s předpoklady pro vytvoření závislosti. V odborných kruzích je otázka závislosti na internetové pornografii sice stále kontroverzní, ale i zde existuje významná skupina těch, pro které je tento typ závislosti zřejmý. Snaží se

nabídnout léčbu těm, jejichž život začal být výrazně ovlivňován negativními aspekty této formy závislosti. Co je však dnes již zcela nepopiratelné, je skutečnost, že užívání internetové pornografie vykazuje všechny charakteristiky závislostí. Změny na mozku při užívání internetové pornografie jsou velmi podobné změnám, které jsou pozorovány při užívání tvrdých drog – heroinu a kokainu (Stuthers, 2009). Jsou aktivovány a deaktivovány stejné části mozku a spouštějí se podobné hormonální a neurotransmitterové pochody. Probíhá také proces tolerance a projevují se abstinenční příznaky. Díky své elasticitě se mozek přizpůsobí intenzivním prožitkům, „zvykne“ si na ně. Pro stejně intenzivní zážitek je třeba postupovat dále k novým a rizikovějším formám pornografie. Také snaha o abstinenci od užívání pornografie může být provázena pocity prázdnoty, neklidu, úzkostí, podrážděností, poruchami spánku a depresivními příznaky.

Závislost se projevuje nejen na biologické rovině, ale také na psychologických, vztahových a životních funkcích. Užívání pornografie se stává prostředkem útěku od složitých životních situací a vztahových problémů. Nejenže příčiny těchto potíží zůstávají nedotčeny, navíc se pozornost zaměřuje víceméně jedním směrem - na hledání úlevy. V životě takového člověka se hromadí neřešené otázky a je těžší a těžší k nim konstruktivně přistoupit. Cyklus závislosti: „pohlcenost – ritualizace – kompulzivní sexuální jednání – zoufalství“ (Carnes, 2001) vede k vynakládání energie na prožitek vzrušení, které ale jen velmi málo koresponduje s reálnými osobami a okolnostmi. Je zasaženo myšlení. Dochází k zdeformovanému a selektivnímu vnímání skutečnosti. Umělý svět pornografie je vnímán jako skutečnější než realita sama. Pozornost, naděje a očekávání se stále více přesouvají do tohoto virtuálního prostoru. Internetová pornografie zasahuje vztahy a ve své extrémní podobě vytváří překážky pro dosažení intimity v reálném vztahu. Proto nakonec vede k zvýšené izolovanosti jedince. To je ještě prohloubeno pocity odporu a znechucení sebou, studu a viny, vnímáním vlastní defektnosti a zvrácenosti.

Pornografie a lidská důstojnost

Protože tvorba pornografických materiálů vyžadují skutečné lidské osoby, je významnou výhradou také ochrana jejich lidské důstojnosti a hodnoty daných tím, že jsou stvořeni k Božímu obrazu. Ten, kdo sleduje pornografický materiál, podílí se na degradaci osobní důstojnosti lidských bytostí, které se na záznamech podílely. Už proto, že neví nic o jejich skutečných prožitcích a dalších důvodech jejich jednání. Přijímá jednu část jejich projevů – tělesnou stránku jejich sexuality – a odděluje ji od jejich duše, jejich hlubšího prožívání. Nehledě k přítomnosti násilí, které je v některých formách pornografie znázorňováno, sledováním pornografie se vytváří falešný dojem, že je možné se takové dichotomie dopustit. Lidské bytosti jsou deformovány, zůženy, ochuzeny a objektifikovány. Taková sexuální objektifikace je degradující a proto také zraňující. Biblický obraz lidské bytosti ji vidí spolu s její duševní a duchovní stránkou jako celek.

Výlučnost sexuálního prožitku v rámci manželského vztahu je také závažným důvodem pro jeho ochranu. Sexualita nebyla zamýšlena, aby byla prezentována na veřejnosti. Patří do

soukromí manželské ložnice. Tato jedinečná intimita nemá být narušena žádnou třetí osobou ani se stát prostřednictvím médií společným vlastnictvím dalších lidí.

Odpuštění, obnova a uzdravení

Zvěst evangelia je pro každého člověka s jakoukoli oblastí zápasů. Proto jsou Boží odpuštění a naděje v Kristu dostupné všem, kdo zápasí s internetovou nebo jinou pornografií. Je to právě vědomí naší porušenosti a neschopnosti dělat to, co je dobré, díky čemu si uvědomíme potřebu Boží pomoci. V Boží moci je pozvednout každého, kdo dospěl k poznání hloubky své hříšnosti a činí pokání, lituje svých činů, které zarmucovaly Boha a ubližovaly jemu samotnému a dalším lidem. Z této naděje není vyloučen nikdo, kdo upřímně hledá Boží milost a chce změnit svůj život.

Seznam použité literatury

Carnes, Patrick. 2001. *Out of the Shadows: Understanding Sexual Addiction*, 3rd ed. Center City, MI: Hazelden

Struthers, William M. 2009. *Wired for Intimacy: How Pornography Hijacks the Male Brain*. Downers Grove: IVP

BIBLICKÁ VÝCHODISKA

David Beňa

Sexualita jako radost a dar

Krása ženského a mužského těla, jejich vzájemná erotická přitažlivost a sexuální partnerství je Božím výtvozem a darem.

Bible vypráví, že Hospodin stvořil člověka „*ke svému obrazu (...) jako muže a ženu*“ (Gn 1,26n; 2,18nn). Člověk je stvořen pro společenství a jako společenství, které je jednak vzájemnou službou muže a ženy, jednak muže i ženu uschopňuje ke službě světu (Gn 1,28nn; srov. 2,4-18). Toto společenství je přitom od prvních řádků Písma výslovně také obecnstvím pohlavním a erotickým: člověk je stvořen „*jako samec a samice*“ (Gn 1,27c); v ženě, zbudované Tvůrcem z mužova těla, muž vděčně rozpoznává slíbenou pomoc shůry – budou „*jedním tělem*“ (Gn 2,22-25). Boží zákon manželství a jeho tělesný aspekt chrání a podporuje (Ex 20,14; Dt 24,5 aj.). Píseň písní, jež v mnoha obrazech navazuje právě na vyprávění Genese, líčí touhou ženy po muži a muže po ženě, jejich svádění a milenecké společenství bezmála jako návrat do ráje. Její básnivě hravé popisy erotického těla a vztahu vydávají zářivé svědectví o Stvořitelově záměru (srov. Kaz 9,7-9). Starý zákon vůbec projevuje nápadnou radost z pohledu na tělesnou krásu a zdobnost – a to nejen v erotickém kontextu či mezi manžely (Gn 24,16; Rt 3,2nn; 1S 9,2; 16,12; Est 5nn; Ž 45; Pís 4,1-7; 5,9-16 aj.); třebaže krásu někdy také relativizuje co dočasné zdání, ba svod (Gn 12,11-16; Ex 33,5n; 1S

16,6n; Iz 3,16nn; Př 31,30). Nový zákon je v tomto ohledu zdrženlivý (1Tm 2,9n). I tak ale Pán Ježíš vykonal první svůj zázrak na svatbě; vzájemnost manželů je odrazem Kristovy lásky k církvi; a krása nevěsty je předobrazem nádhery spaseného stvoření (J 2,1nn; Ef 5,21nn; Zj 21,2; srov. Iz 61,10n; Oz 2,16nn atp.).

Ani hřích, který manželství ohrožuje a narušuje (Gn 3,16nn); ani nemoc či jiné okolnosti, které intimitu omezují a bývají pro manžele zkouškou; ovšem naopak ani různě motivovaný celibát (Jr 16,1nn; Mt 19,12; 1K 7,1.6n.25nn), nemůže umlčet biblický refrén: Sounáležitost muže a ženy, síla erotické přitažlivosti a radost z krásy těla jsou Božím záměrem a darem.

Sexualita jako místo selhání

Bible ovšem také nezastírá, že intimní vztah muže a ženy či tělesná krása nejsou ztraceným rájem, ba že bývají zdrojem zmatku a hříchu, utrpení a životních tragédií; a že tedy zápas o posvěcení sexuality zásadně patří ke křesťanskému životu.

Prvotní hřích v ráji poznamenává právě tělesnou intimitu Adama a Evy (Gn 2,25; 3,7.16b). Jednou z příčin potopy je mysteriózní chaos vyvolaný ženskou krásou (Gn 6,1nn). Lascivní zacházení s otcovou nahotou je prvotním hříchem nového lidstva (Gn 9,24nn; srov. Lv 18; 1K 5,1-5). Znamé jsou také příběhy Lámana a jeho dcer, Jákobovy dcery Díny a prince Šekema, Josefa a Potifarovy ženy, Davida a Uriášovy manželky, Davidových dětí Amnóna a Támar ad. Krása těla, erotická touha, stejně jako manželství v Bibli realisticky figurují jako místo možného rozkolu, ponížení a utrpení, selhání a hříchu (Gn 29-30; 37; Dt 24,1-5; 1S 1; 2S 3,14-16; 6,16nn; 1K 7,1nn); ani Píseň nezpívá bez potemnělých tónů (Pís 2,15; 5,1-8 aj.). Smilstvo se týká srdce i těla, jeho důsledky dopadají na rodiny, církev i celou společnost (1K 6,13nn; 2S 11-12). Nevinný obdivný pohled se může proměnit v dychtivé pozorování, pozorování ve snění a snění ve skutek: Bible proto kárá už nemravné myšlenky a slova, žádostivé oči (Ex 20,17; 2S 11,1-4; Př 5,7; Mt 5,27-30; 15,19; 1J 2,16). Sexuální nezřízenost je pak projevem bezbožnosti, cizoložství a promiskuita jsou metaforou, ne-li synonymem modloslužby a útlatku (Lv 18,1nn; Nu 25,1nn; Sd 19; 1S 2,11nn; Ez 23; Oz 1-3; Zj 17,1nn aj.); z izraelské bohoslužby měl být jakýkoli náznak nahoty vyloučen (Ex 20,26).

Boží lid je povolán k zápasu o čistotu – o sexuální abstinenci svobodných, o věrnost mezi manžely, o trpělivost i v neideálních životních či vztahových konstelacích (1K 7,1nn; Ef 5,21nn; Ko 3,5nn; 1Te 4,1-8; 1Pt 3,1-7). Máme střežit své postoje, paměť a touhy, pohledy, řeči (Př 4,23; Ef 5,3nn). Smíme se jistě radovat z pohledu na krásu lidského těla, z výtvarného umění, z tance či sportu; sexuální touhu si však máme chránit jen pro svou manželku, svého manžela. Zdravá cudnost je ovocem Ducha (Ga 5,22n; 1Te 4,1nn), podobně jako je Božím darem tělesná intimita manželů. Ta je vůbec zmíněna i jako východisko z útrap nenaplněné samoty, resp. jako ochrana před hříchem nevěry (1K 7,2-5.9; srov. Př 5,15-20). Nahlížení do intimity druhých lidí – jakkoli otevřeně se nabízí: v dobách Starého zákona v pohanském kultu, dnes zas v pornografii či domnělém „umění“ – má naopak zůstat vyloučeno: nabízí jen pomíjivé vzrušení, svádí k hříchu, je hříchem. Nehledě na ponižující, ba zločinné pozadí –

vydírání, závislosti, obchod s lidmi, násilí -, za nichž vznikají leckteré výtvořy pornografické (a bohužel někdy také „mainstreamové“) produkce.

Budiž řečeno, že i sexuální hřích – vykonaný skutkem, či pohledem, slovem či myšlenkou – je také předmětem Boží milosti. A že jakkoli sexuální hřích v lidské představivosti odnepaměti vyčnívá nad hříchy jiné, je až teprve a „pouze“ důsledkem pýchy, nevděčnosti a modlářství (Ř 1,18nn aj.). Jsme i v této oblasti voláni k pokání a novému způsobu života, k prosbám o odpuštění a vysvobození, o dar a sílu Ducha svatého (J 8,1nn; 1K 6,9nn; 7,1nn aj). Vždyť exkluzivní tělesná intimita muže a ženy je v Písmu odleskem ztraceného ráje, metaforou věrné Boží lásky k Izraeli, resp. Kristovy lásky k církvi, a také předobrazem konečného spasení (Ž 45; Pís 8,5-7; Oz 1-3; E 5,21nn; Zj 19,6nn atp.).